

Sisälllys

Keskittymällä PÄÄASIOIHIN tulevaisuutemme on valoisa	3
Ratkaisumme kuntapäätäjille	4
Koulutuksen laatu on pääasia	5
Riittävä rahoitus turvaa laadun	14
Osaaminen takaa elinvoiman	16
Maahanmuutto on elinehto kunnille laskevan syntyvyyden Suomessa	18
Sivistyskunta on avoin yhteistyölle	20
Tehdään kunnista Suomen parhaita työpaikkoja	22
Ratkaisumme hyvinvointialueiden päättäjille	24
Hyvinvoivat lapset ovat pääasia	26
Lapsilla, nuorilla ja perheillä on oltava selkeät palvelupolut	27
Moniammatillinen yhteistyö tarvitsee toimivat rakenteet	28
Varmistetaan yhdessä, että pääasiat ovat kunnossa	30

Keskittymällä PÄÄASIOIHIN tulevaisuutemme on valoisa

KEVÄÄN 2025 kuntavaaleissa valitaan päättäjät, joiden tehtävänä on varmistaa, että lasten ja nuorten oikeus laadukkaaseen kasvatukseen ja koulutukseen toteutuu. Sen tulee tapahtua yhdenvertaisesti kaikissa Suomen kunnissa Hangosta Utsjoelle. Kuntavaalit ovat koulutusvaalit.

Olemme tilanteessa, jossa oppimistuloksia ja osaamistasoa on pystyttävä parantamaan. Meidän on varmistettava, että työmarkkinoilla on riittävästi osaajia myös tulevaisuudessa. Katseen tulee olla yhtä aikaa kaukana ja lähellä.

Pienimmissä suomalaisissa kunnissa asuu alle tuhat asukasta, isoimmissa kaupungeissa yli 200 000. Yhteistä kaikille kunnille on se, että niiden elinvoima voidaan varmistaa laadukkaalla kasvatuksella, koulutuksella ja osaamisella. Päiväkodeilla, kouluilla, oppilaitoksilla ja jatko-opintomahdollisuuksilla kasvatetaan kuntiin uusia osaajia ja houkutellaan asukkaiksi uusia veronmaksajia.

Jatkossa kuntien budjeteista noin 60 prosenttia menee varhaiskasvatukseen ja koulutuksen järjestämiseen. Se ei ole ylimääräinen menoerä, vaan investointi.

On jokaisen kunnan käsissä, varataanko koulutukselle riittävä rahoitus vai lähdetäänkö leikkausten tielle. Riittäväillä resursseilla voidaan turvata päiväkotien ja koulujen toimivat ryhmäkoot, oppilaitosten opintotarjonta ja laadukkaat oppimateriaalit. Resursseista riippuu sekin, saako oppimisvaikeuksiin tukea. Näiden puolesta vetoavat opettajat sekä muut opetusalan ammattilaiset ja vanhemmat ympäri Suomen.

Koulutus päätöksillä voidaan edistää myös sitä, että Suomeen rajojemme ulkopuolelta saapuvat kotoutuvat, asettuvat osaksi yhteisöä ja työllistyvät.

Sivistyskunta on avoin yhteistyölle, tapahtuu se kuntarajojen yli, hyvinvointialueiden kanssa tai kunnan eri toimintojen välillä. Laadukas koulutus edellyttää kelpoisten opettajien ja esihenkilöiden lisäksi myös toimivaa opiskeluhoitoa, lastensuojelua ja perhepalveluita. Näiden palveluiden kohtalosta päätetään kevään aluevaaleissa.

Laadukas kasvatusta ja koulutusta eivät synny itsestään. Niihin tarvitaan koulutettuja ammattilaisia. Kunta voi houkuttaa ja pitää kiinni kelpoisista opettajista ja opetusalan johtajista hyvällä työnantajapolitiikalla, joka sisältää reilun palkkatason ja palkkakehityksen sekä hyvät työolot.

Me OAJ:ssä tarjoamme tuleville kunta- ja aluepäättäjille ratkaisuja, joiden avulla jokaisessa kunnassa voidaan tehdä viisasta koulutuspolitiikkaa. Varmista, että sinun kunnassasi keskitytään pääasioihin, eli laadukkaaseen varhaiskasvatukseen ja koulutukseen sekä lasten ja nuorten hyvinvointiin.

Näin perheet, kotikuntasi ja koko Suomi voivat huomenna paremmin kuin tänään.

Katarina Murto
OAJ:n puheenjohtaja

Ratkaisumme kuntapäättäjäille

KUNTAVAALEISSA OLEMME pääasioiden äärellä. Suomi on muutoksessa. Syntyvyys on laskenut dramaattisesti ja muutto-
liike vie kohti suurempia kaupunkeja. Monen kunnan huolto-
suhde on koetuksella, kun väki vähenee ja vanhenee. Jotta
julkisilla palveluilla on jatkossakin maksajansa, kuntien on
säilytettävä elinvoimansa ja Suomen on houkuteltava uusia
asukkaita myös rajojensa ulkopuolelta.

Jokainen kunta voi vaikuttaa omaan tulevaisuuteensa. Laadukkaat sivistyspalvelut aina varhaiskasvatuksesta vapaaseen sivistystyöhön ja taiteen perusopetukseen ovat kiinni kuntapäättäjien tekemistä päätöksistä. Niillä varmistetaan, että kunnista löytyy osaamista ja että ne ovat hyviä paikkoja asua ja työskennellä. Silloin pääasiat ovat kunnossa.

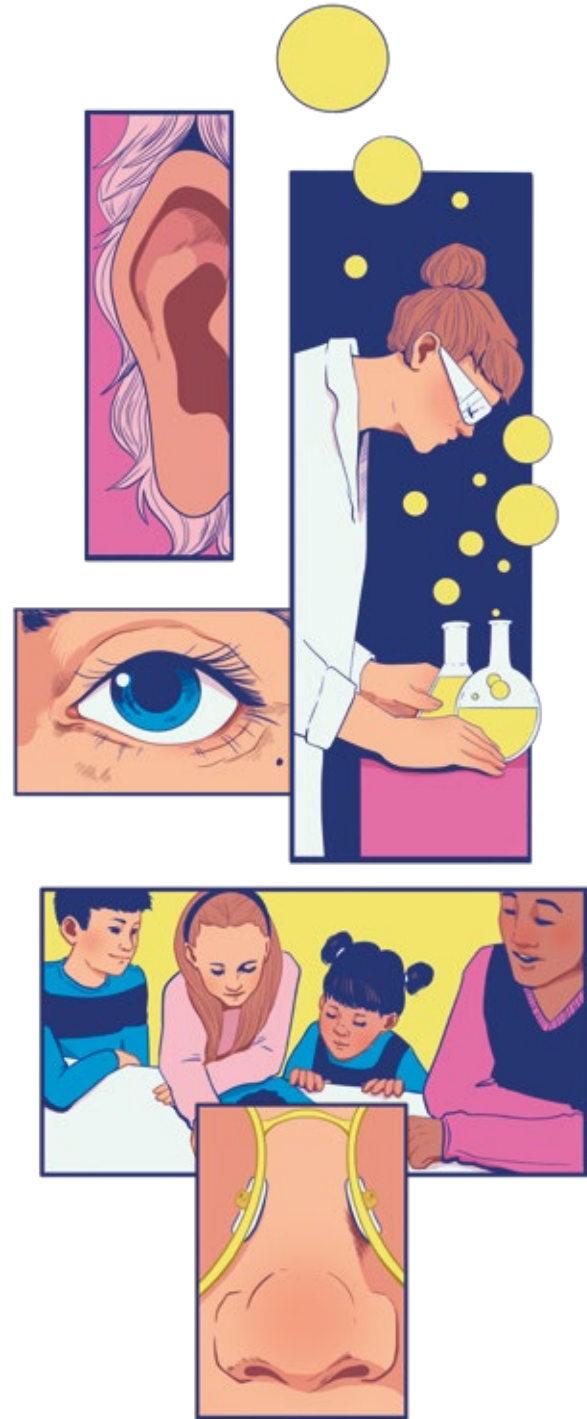
Koulutuksen laatu on PÄÄASIA

KUNTA VOI omilla päätöksillään vaikuttaa varhaiskasvatuksen ja koulutuksen laatuun. Koulutuksen laatutekijöihin satsaamalla kavennetaan oppimiseroja, käännetään oppimistulokset nousuun sekä lisätään oppijoiden ja opetushenkilöstön hyvinvointia. Samalla lisätään kunnan elinvoimaa ja houkuteltaa asukkaaksi lapsiperheitä ja uutta oppivia aikuisia.

Meidän kunnassamme

- opettaa kelpoiset opettajat.** Sivistyskunta pyrkii nostamaan opetushenkilöstön kelpoisuusastetta, eli opettamisen kelpoisuusvaatimukset täyttävien opettajien määrää. Tämä edellyttää kelpoisuusasteen selvittämistä. Kun kelpoisuusaste tiedetään, kuntapäätäjien täytyy määritellä teot, joilla kelpoisuusastetta nostetaan vaalikauden aikana.
- vuoden työstä maksetaan vuoden palkka.** Sivistyskunnassa päättäjät pitävät huolta siitä, että opettajien määräaikaiset palvelussuhteet täytetään koko vuodeksi. Lisäksi poissaolojen ajaksi opettajalle tulee palkata sijainen sen sijaan, että toinen opettaja joutuu opettamaan poissaolevan kollegan luokkaa oman työnsä ohella.
- oppimisympäristöt ovat terveelliset, turvalliset ja tarkoituksenmukaiset.** Niihin jokaisella oppijalla ja henkilöstöllä on oikeus.
- opettajat ja esihenkilöt päivittävät osaamistaan.** Kunnan tulee mahdollistaa opettajien ja esihenkilöiden täydennyskoulutus ja mentoimointi työajalla.

PÄÄASIAT varhaiskasvatuksessa

LAADUKAS VARHAISKASVATUS vaikuttaa lasten elämänlaatuun ja hyvinvointiin tutkitusti myönteisesti. Se myös edistää lasten kehitystä ja oppimista pitkällä aikajänteellä. Tämä on tärkeää yksilöiden lisäksi koko yhteiskunnan kehityksen ja vakauden kannalta.

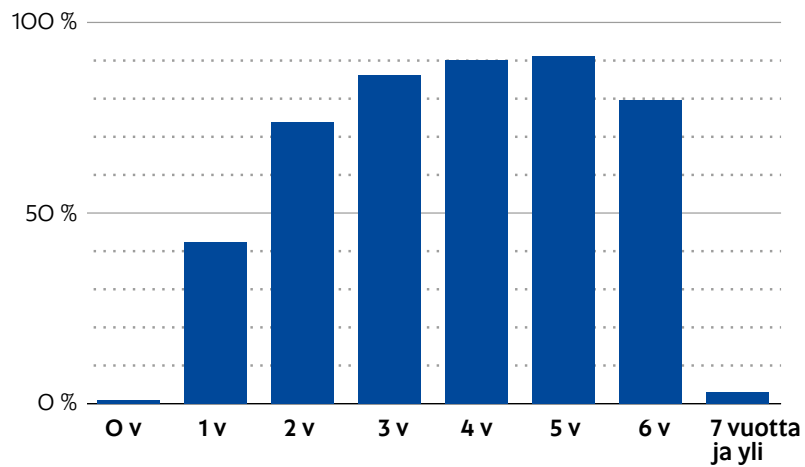

Meidän kunnassamme

- ✓ **kaikilla on oikeus varhaiskasvatukseen.** Sivistyskunnassa jokaisella lapsella on oltava yhdenvertainen oikeus päiväkodissa annettavaan varhaiskasvatukseen. Siitä hyötyy sekä yksilö että yhteiskunta.
- ✓ **tuetaan lapsia.** Jotta jokainen lapsi saa tarvitsemansa tuen kehitykselle, oppimiselle ja hyvinvoinnille, kunnan täytyy vahvistaa henkilöstömitoitusta ja -rakennetta sekä lisätä pedagogista ja erityispedagogista osaamista lapsiryhmissä. Pienryhmiä ja erityisryhmiä on perustettava tarpeen mukaan. Riittävä varhaiskasvatuksen erityisopettajan antama osa- ja kokoaikainen opetus ja konsultaatio on turvattava.
- ✓ **varmistetaan varhaiskasvatuksen laatu.** Kunnassa on oltava toimivat käytännöt sen vastuulla olevan varhaiskasvatuksen laadun ja toiminnan valvomiseksi. Valvonnalla varmistetaan esimerkiksi se, että tilat ovat turvallisia ja ryhmäkokomitoituksia noudatetaan.
- ✓ **lapsilla on pysyvä kasvuympäristö.** Päiväkodin lapsiryhmät muodostetaan kunnassa lasten kasvu- ja kehitystä tukeviksi. Tärkeintä on ryhmien pysyvyys ja riittävä väljyys, joka mahdollistaa muutokset toimintakauden aikana muun muassa lasten tuen tarpeiden ja lapsimäärän muuttuessa.
- ✓ **on osaavia johtajia.** Sivistyskunnassa päättäjät varmistavat, että päiväkodeissa on kasvatustieteellisen koulutuksen saaneet johtajat.

Varhaiskasvatukseen osallistuneiden lasten osuus ikäluokittain 2022

Lähde: Tilastokeskus 2023

PÄÄASIAT perusopetuksessa

PERUSOPETUS ON Suomen kansallisylypeys, jota ihailaan ympäri maailmaa. Menestys on rakentunut korkeasti koulutettujen opettajien varaan. Viime vuosina oppimistulokset ovat kuitenkin heikentyneet ja oppilaiden erilaiset tuen tarpeet ovat lisääntyneet. Kotitaustan vaikutus oppimistuloksiin on kasvussa. Kunnat ovat avainasemassa suunnan kääntämisessä, jotta jokaisen lapsen oikeus laadukkaaseen perusopetukseen toteutuu ympäri Suomen.

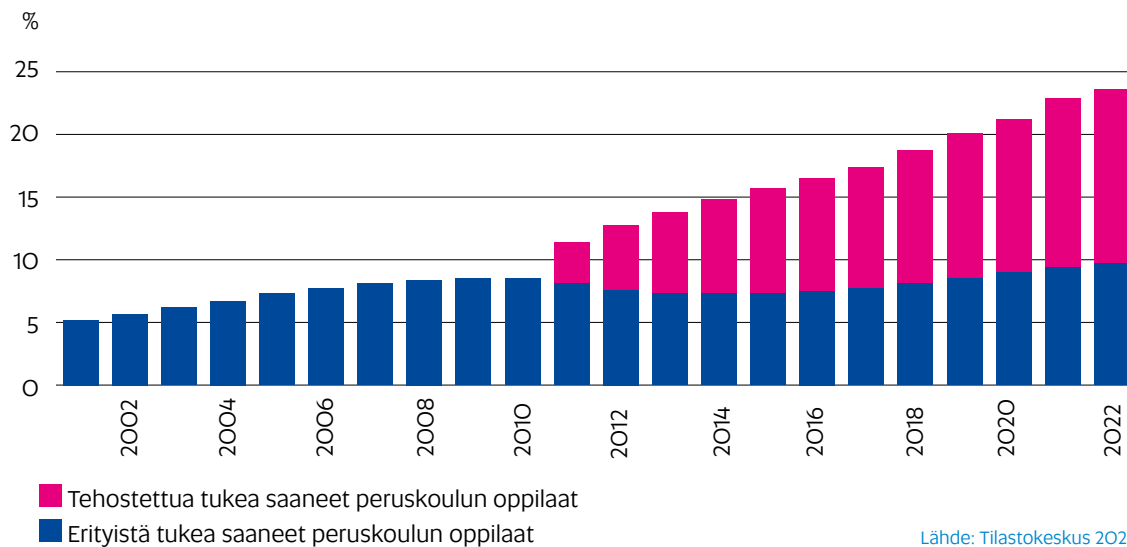

Meidän kunnassamme

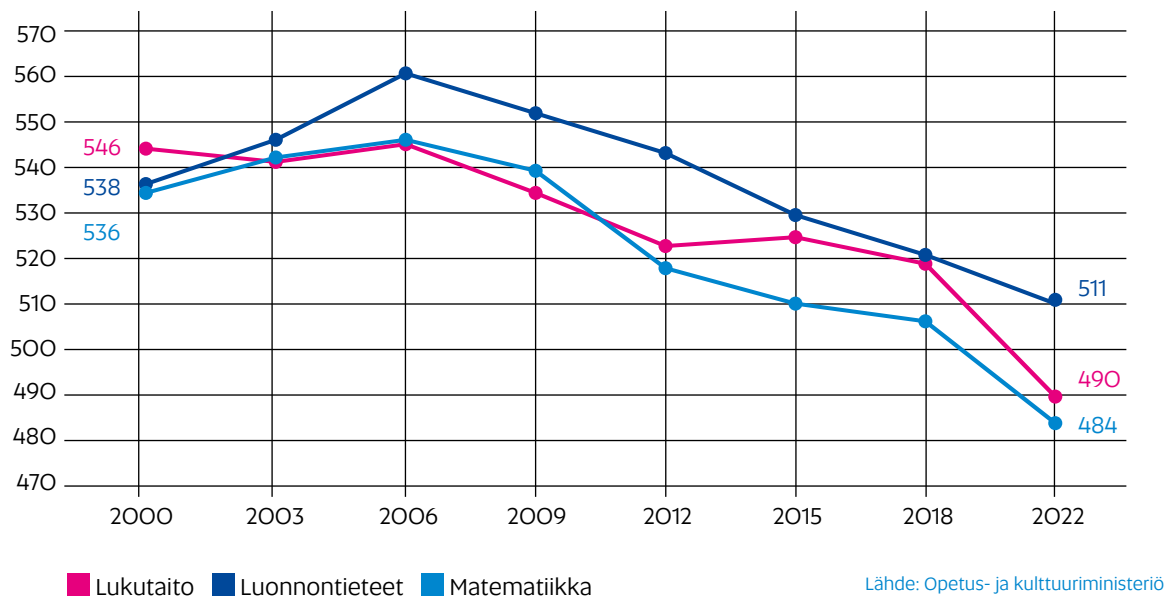
- on aikaa jokaisen oppilaan kohtaamiselle.** Kuntapäätäjät voivat vahvistaa perusopetuksen oppilaiden saamaa opetusta pienentämällä keskimääräistä ryhmäkokoja, kohdentamalla resurssia ryhmien jakamiseen jakotunneilla tai lisäämällä kouluihin resurssiopettajia, joita voidaan käyttää ryhmissä lisäresurssina.
- oppilaiden tuen tarpeisiin vastataan.** Kuntapäätäjät voivat varmistaa, että jokaisen oppilaan oikeus oppimisen tukeen toteutuu aidosti. Edellytyksenä on, että erityisopetusta on riittävästi ja vahvempaa tukea tarvitsevat oppilaat huomioidaan, kun opetusryhmiä muodostetaan. On varmistettava, että yhden opettajan vastuulla olevassa yleisopetuksen ryhmässä on enintään lain sallima määrä tukea tarvitsevia oppilaita. Erityisluokkien ryhmäkoko tulee pitää mahdollisimman pienenä.
- opetustarjonta on laajaa ja monipuolista.** Se voidaan varmistaa antamalla opetusta yli valtakunnallisen minimituntimäärän sekä tarjoamalla niin laajaa kielivalikoimaa kuin oppilasmäärä mahdollistaa.
- suomea tai ruotsia osaamattomien valmistavasta opetuksesta saa hyvät eväät opinpolulle.** Valmistava opetus on järjestettävä kunnassa Opetushallituksen ryhmäkokosuosituksen mukaan 8–10 oppilaan ryhmissä. Opettajilla on oltava perusopetuksen opettajakelpoisuus. Kielellistä tukea tulee jatkaa, kun oppilas siirtyy perusopetukseen.

Tehostettua ja erityistä tukea saaneiden peruskoululaisten osuus kaikista peruskoululaisista 2001–2022

Suomen PISA-tulokset ovat romahtaneet

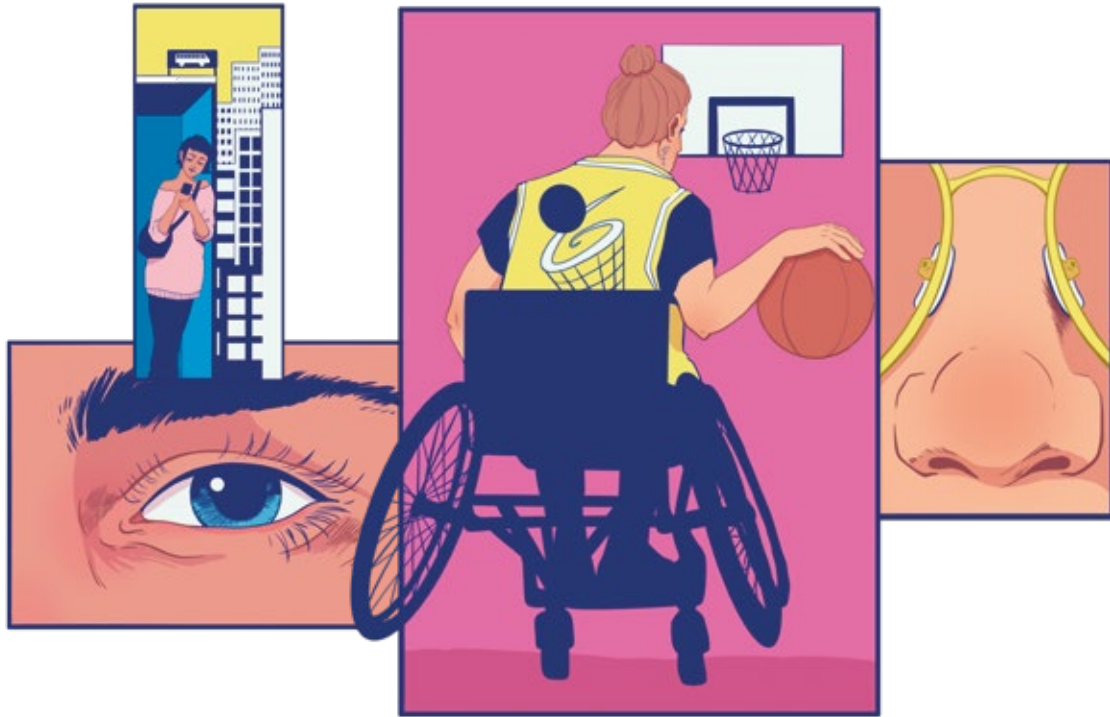
PÄÄASIAT lukiokoulutuksessa

LAADUKAS LUKIO avaa kuntalaisille ovia moniin erilaisiin jatko-opintomahdollisuuksiin. Se on samaan aikaan vetovoimatekijä, joka kasvattaa koko kunnan elinvoimaa.

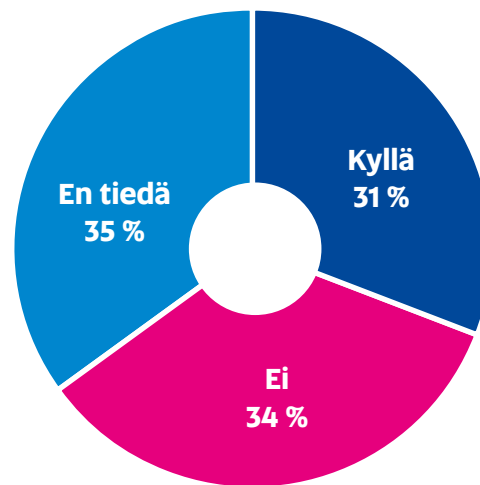
Meidän kunnassamme

- lukiokoulutus on kaikkien ulottuvilla.** Lukiokoulutuksen saavutettavuus voidaan turvata läpi Suomen lisäämällä kuntien välistä yhteistyötä.
- on laaja tarjonta opintoja.** Laaja opetustarjonta, kuten mahdollisuus opiskella harvinaisempiakin kieliä, on turvattava lukiolaisille järjestäjien yhteistyöllä ensisijaisesti lähiopetuksena. Myös etäyhteyksiä voidaan hyödyntää opetustarjonnan laajentamisessa, kunhan silloinkin huolehditaan opetuksen laadusta.
- oppimateriaali on laadukasta.** Opettajia pitää kuunnella, kun oppimateriaaleja hankitaan. Kuulemiseen on oltava toimiva käytäntö. Siten varmistetaan, että opiskelijalla on käytettävissä oppimisen kannalta paras mahdollinen materiaali.
- oppimisen tuki on kunnossa.** Lukio-opiskelijoiden riittävä oppimisen tuki täytyy varmistaa. Se voi tarkoittaa ryhmäkokojen pienentämistä, riittävää määrää tuki- ja erityisopetusta sekä sitä, että lisäresurssiopettajia hyödynnetään opetuksen sisältöihin ja opetusjärjestelyihin liittyvässä opetuksen eriyttämisessä.

**Opettamani opiskelijat
saavat riittävästi
erityisopetusta silloin,
kun sitä tarvitsevat**

Lähde: OAJ:n lukioita koskeva jäsenkysely 2024

PÄÄASIAT ammatillisessa koulutuksessa, vapaassa sivistystyössä ja taiteen perusopetuksessa

AMMATILLINEN KOULUTUS on korvaamattoman arvokasta kuntien elinvoimalle. Ammatillisen koulutuksen suorittaneet nuoret jäävät usein paikkakunnalle töihin. Kuntapäätäjät vaikuttavat myös koulutus-kuntayhtymien ja ammattikorkeakoulujen hallituksissa ja voivat siten turvata alueen koulutustarjontaa sekä ammattitaitoisen työvoiman saatavuutta. Vapaa sivistystyö ja taiteen perusopetus ruokkivat luovaa taloutta ja elävää kulttuurielämää sekä lisäävät asukkaiden hyvinvointia. Tämä tekee kunnista houkuttavia asuinpaikkoja.

Meidän kunnassamme

- turvataan ammatillisen koulutuksen resurssit ja laatu.** Kunta voi omistajana tai ammatillisen koulutuksen järjestäjänä vaikuttaa monin tavoin koulutuksen laatuun. Riittävän rahoituksen lisäksi kuntapäätäjien on tärkeää turvata opettajan antaman lähiopetuksen määrä, laadukkaat oppimateriaalit ja työvälineet sekä toimiva työelämäyhteistyö.
- taiteen perusopetusta on saatavilla varallisuudesta riippumatta.** Taiteen perusopetus tukee tutkitusti lasten ja nuorten osallisuutta, oppimiskykyä ja mielenterveyttä. Kuntapäätäjien on tärkeää varmistaa, että lapsilla ja nuorilla on mahdollisuus osallistua taiteen perusopetukseen kodin sijainnista ja varallisuudesta riippumatta.
- vapaa sivistystyö lisää hyvinvointia.** Vapaa sivistystyö edistää kaikenikäisten asukkaiden hyvinvointia, osaamista ja yhteisöllisyyttä sekä alueen vetovoimaa ja elinvoimaa. Viisas kunta mahdollistaa vapaan sivistystyön kuntalaisille varallisuudesta riippumatta.

**Kansalaisopistoon sijoitettu
euro tuottaa opiskelijoille ja
yhteiskunnalle noin
3,4–5,6 euron hyödyn**

Lähde: Jyri Manninen (2015), Suomi nousuun sivistystyöllä? Kansalaisopisto-opiskelun tuottamien hyötyjen taloudellinen merkitys.

Riittävä rahoitus turvaa laadun

JATKOSSA KUNTIEN budjeteista noin 60 prosenttia menee varhaiskasvatukseen ja koulutuksen järjestämiseen. Valtio hoitaa varhaiskasvatuksen, perusopetuksen ja toisen asteen rahoituksesta vain noin viidenneksen. Kuntaveron onkin oikeastaan koulutusvero, jolla mahdollistetaan investoinneista tärkein.

Laadukasta koulutusta ei synny ilman riittävää rahoitusta. Koulutus on vuosikymmenien ajan korkoa kasvava sijoitus yksilön ja koko yhteiskunnan tulevaisuuteen. Kuntapäätäjillä on tärkeä tehtävä, kun he päättävät koulutuksen rahoituksen määrästä ja kohdentamisesta.

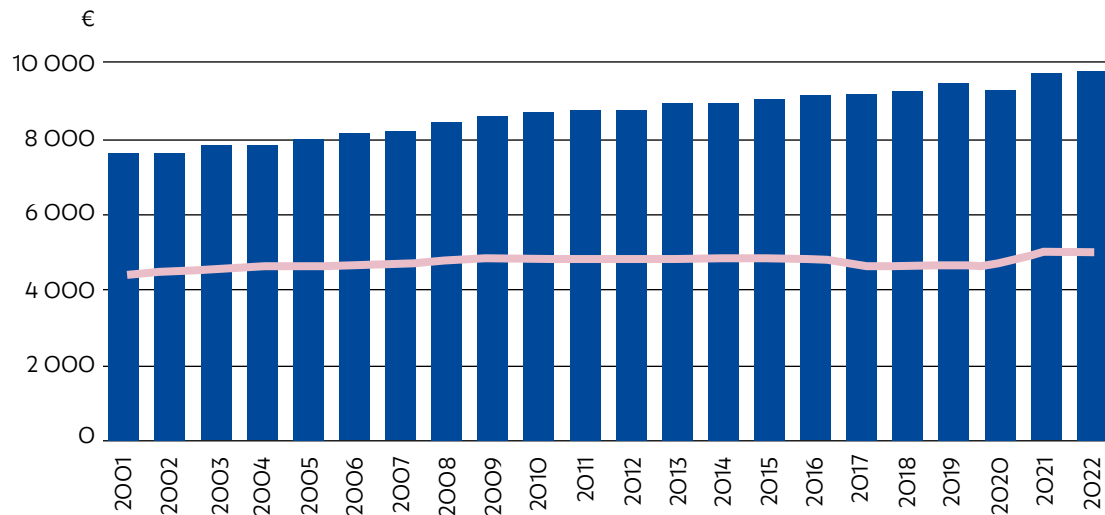

Meidän kunnassamme

- turvataan tiukkoinkin aikoina oikeus opetukseen.** Kunnalla on koulutuksen järjestäjänä velvollisuus huolehtia siitä, että lain lapsille ja nuorille turvaamat oikeudet toteutuvat. Tällaisia ovat esimerkiksi oikeus saada opetussuunnitelman mukaista opetusta, tukiopetusta ja opinto-ohjausta sekä oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Sivistyskunta ei vaaranna näiden oikeuksien toteutumista missään tilanteessa lomauttamalla opetusalan henkilöstöä.
- eurot menevät opetukseen ja oppimisen tukeen.** Kunnan on tärkeää seurata, missä määrin rahoitus kohdentuu lapsen kasvatukseen, opetukseen ja tukeen. Rahoituksen turvaamiseen pitää sitoutua myös ikäluokkien kokojen muuttuessa. Esimerkiksi kasvava tarve palveluille ei saa vähentää opetukseen käytettävää rahoitusta, sillä se johtaisi koulutuksen laadun heikkenemiseen.
- kunnat ja hyvinvointialueet hoitavat omat vastuunsa.** Kuntien resurssit kohdennetaan sivistyspalveluihin eikä koulutuksen resursseilla paikata esimerkiksi hyvinvointialueiden puutteellisia palveluita palkkaamalla täydentäviä hyvinvointiammattilaisia.

Perusopetukseen käytetty todellinen rahasumma on laahannut paikallaan

- Oppilaskohtaiset menot
- Opetuksen osuus kokonaiskustannuksista

Vuoden 2022 rahan arvolla laskettuna

Lähde: Opetushallitus,
perusopetuksen toteutuneet
käyttömenot; Tilastokeskus 2024

Osaaminen takaa elinvoiman

TOIMIVAT PERUSPALVELUT, kuten laadukas varhaiskasvatusta ja peruskoulutus, tuovat kuntaan lapsiperheitä. Yhtä lailla tärkeitä vetovoimatekijöitä ovat toimivat harrastusmahdollisuudet ja rikas kulttuurielämä. Kunnan elinkeinoelämän tulevaisuus nojaa ammatilliseen koulutukseen ja korkeakoulutukseen, joista valmistuu uusia osaajia ja veronmaksajia. Näihin satsaaminen käynnistää hyvän kierteen, joka säteilee asukkaiden hyvinvointiin ja alueen talouteen.

Meidän kunnassamme

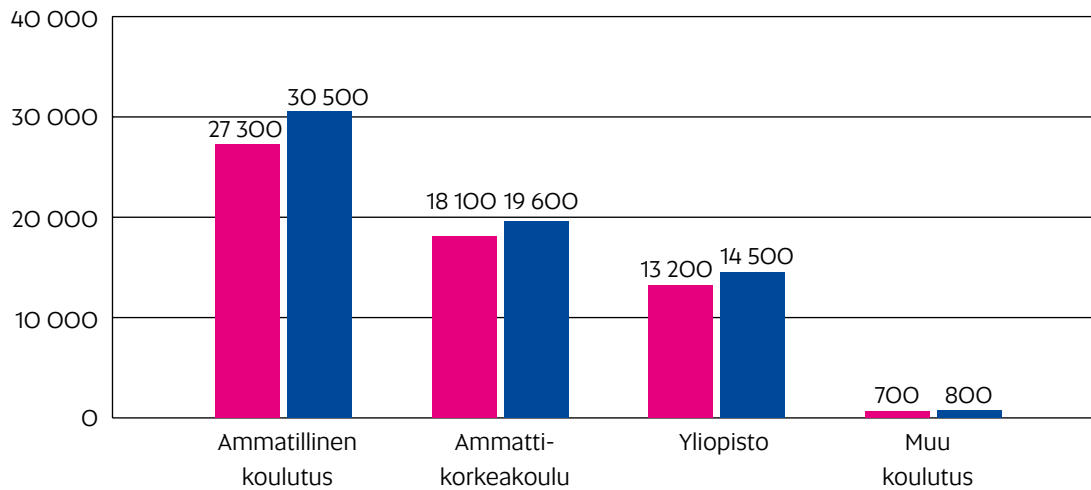
- tehdään aktiivista yhteistyötä alueen korkeakoulujen kanssa.** Kunta voi tukea yritysten tai julkisen sektorin ja korkeakoulujen välistä TKI-toimintaa tarjoamalla tarpeelliset tilat ja infrastruktuurin yritysten ja korkeakoulujen kohtaamisille.
- koulutusta ja työelämää kehitetään käsi kädessä.** Korkeakoulujen ja oppilaitosten edustajien on oltava mukana kunnan työ- ja elinkeinoelämää kehittävässä verkostoissa ja työryhmissä.
- oppilaitokset edistävät työllisyyttä ja kotoutumista.** Ammatilliset oppilaitokset ovat kokeneita aikuisten kouluttajia ja tuntevat alueen työllistymismahdollisuudet ja elinkeinoelämän. Siksi kunnan kannattaa tehdä yhteistyötä alueen koulutuksen järjestäjien kanssa.
- jatkuva oppiminen lisää työllisyyttä.** Kunta vastaa parhaiten nykyisiin ja tuleviin osaamistarpeisiin tarjoamalla työikäiselle väestölle jatkuvan oppimisen väyliä yhdessä alueen ammatillisten oppilaitosten ja korkeakoulujen kanssa.
- on vilkas kulttuurielämä.** Sivistyskunta satsaa taiteen perusopetukseen. Se rikastuttaa alueen kulttuurielämää ja tukee myös esimerkiksi matkailusta hyötyviä elinkeinoja.
- yhdyskuntarakenne tukee oppimista.** Opiskelu edellyttää myös kattoa pään päällä ja mutkatonta liikuttamista. Kunnan kaavoituksella, liikenteellä ja muilla infrastruktuuriin liittyvillä ratkaisulla voidaan varmistaa, että oppilaitokset ja korkeakoulut houkuttelevat opiskelijoita ja henkilöstöä.

Keskimäärin vuodessa avautuvat työpaikat koulutusasteen mukaan 2020–2040

Lähes puoleen avautuvista työpaikoista tarvitaan ammatillisen koulutuksen tarjoamaa osaamista. Kasvuskenaario lähtee oletuksesta, että osaamisen hyödyntäminen, digitalisaatio ja uudet kasvualat lisäävät työllisten määrää.

■ Perusskenaario
■ Kasvuskenaario

Lähde: Opetushallitus, Työvoima- ja koulutustarpeiden ennakointi 2019–2040

Maahanmuutto on elinehto kunnille laskevan syntyvyyden Suomessa

SÄILYTTÄÄKSEMME SUOMALAISEN hyvinvointivaltion tarvitsemme maahan uusia asukkaita, työntekijöitä ja veronmaksajia. Siksi kunnan täytyy olla hyvä koti myös maahan vasta saapuneille ja tukea kotoutumista laadukkailla palveluilla. Laadukkaalla kotoutumiskoulutuksella saavutetaan tuloksia, jotka heijastuvat koko kunnan hyvinvointiin.

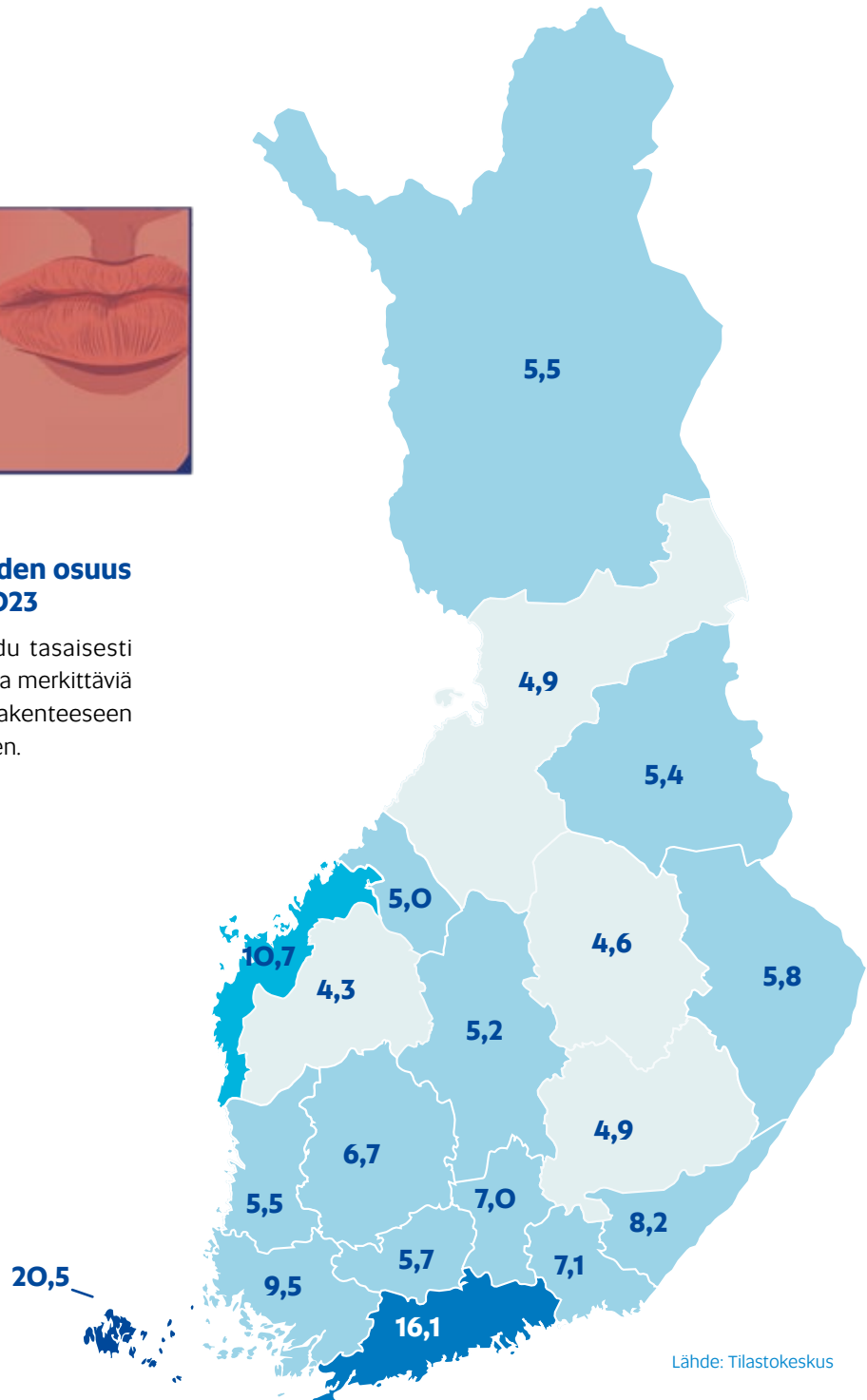
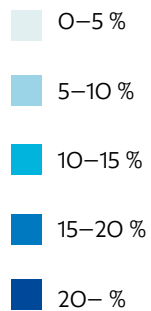
Meidän kunnassamme

- on koulutettuja opettajia, jotka tukevat oppimista.** Maahan muuttaneille lapsille on järjestettävä esi- ja perusopetukseen valmistavaa opetusta, jota antavat kelpoiset opettajat.
- laadukasta kotoutumiskoulutusta kehitetään pitkäjänteisesti.** Kotoutumiskoulutus kannattaa järjestää ammatillisessa koulutuksessa ja vapaassa sivistystyössä. Silloin kouluttajana toimivat koulutetut opettajat ja toimintaa voidaan kehittää pitkäjänteisesti.

Ulkomailla syntyneiden osuus väestöstä vuonna 2023

Maahanmuutto ei jakaudu tasaisesti koko Suomeen. Sillä voi olla merkittäviä vaikutuksia maan väestörakenteeseen ja kuntien huoltosuhteeseen.

Lähde: Tilastokeskus

Sivistyskunta on avoin yhteistyölle

OPPILASMÄÄRÄ LASKEE joka puolella Suomea 2030-luvulle tultaessa. Kuntien tilanteet ovat kuitenkin hyvin vaihtelevia: isossa osassa kuntia lapsia ei synny edes yhden koululuokan verran. Tällöin kouluverkon alueellinen tarkastelu ja kuntien välinen yhteistyö on välttämätöntä. Kasvukeskuksissa taas muuttoliike ja maahanmuutto lisää ainakin hetkellisesti palveluntarvetta koulujen ja oppilaitosten seinät tulevat vastaan, kun lapsimäärät kasvavat vauhdilla eivätkä palvelut pysy vauhdissa mukana.

Meidän kunnassamme

✓ **varmistetaan laadukas varhaiskasvatus sekä esi- ja perusopetus kuntien välisellä yhteistyöllä.** Kuntien välinen yhteistyö kasvatuksen ja opetuksen järjestämisessä on välttämätöntä tilanteessa, jossa kunnan oma lapsimäärä ei riitä ylläpitämään varhaiskasvatusta ja perusopetusta. Kouluverkon alueellinen tarkastelu täytyy tehdä lasten etu edellä.

✓ **koulut, oppilaitokset ja korkeakoulut tekevät monipuolista yhteistyötä.** Kuntien tulee tukea ja edistää alueella olevien koulujen, oppilaitosten ja korkeakoulujen välistä yhteistyötä. Esimerkiksi ammatillisen koulutuksen opiskelijat suuntaavat usein jatko-opintoihin ammattikorkeakouluihin. Myös vapaa sivistystyö ja taiteen perusopetus ovat oleellisia yhteistyökumppaneita.

✓ **taiteen ja vapaan sivistystyön merkitys hyvinvoinnille ymmärretään.** Taiteen perusopetuksen ja vapaan sivistystyön yhteistyö myös nuorisotyön sekä soite-palveluiden kanssa edistää kunnan asukkaiden hyvinvointia ja osallisuutta sekä tekee harrastamisesta saavutettavampaa.

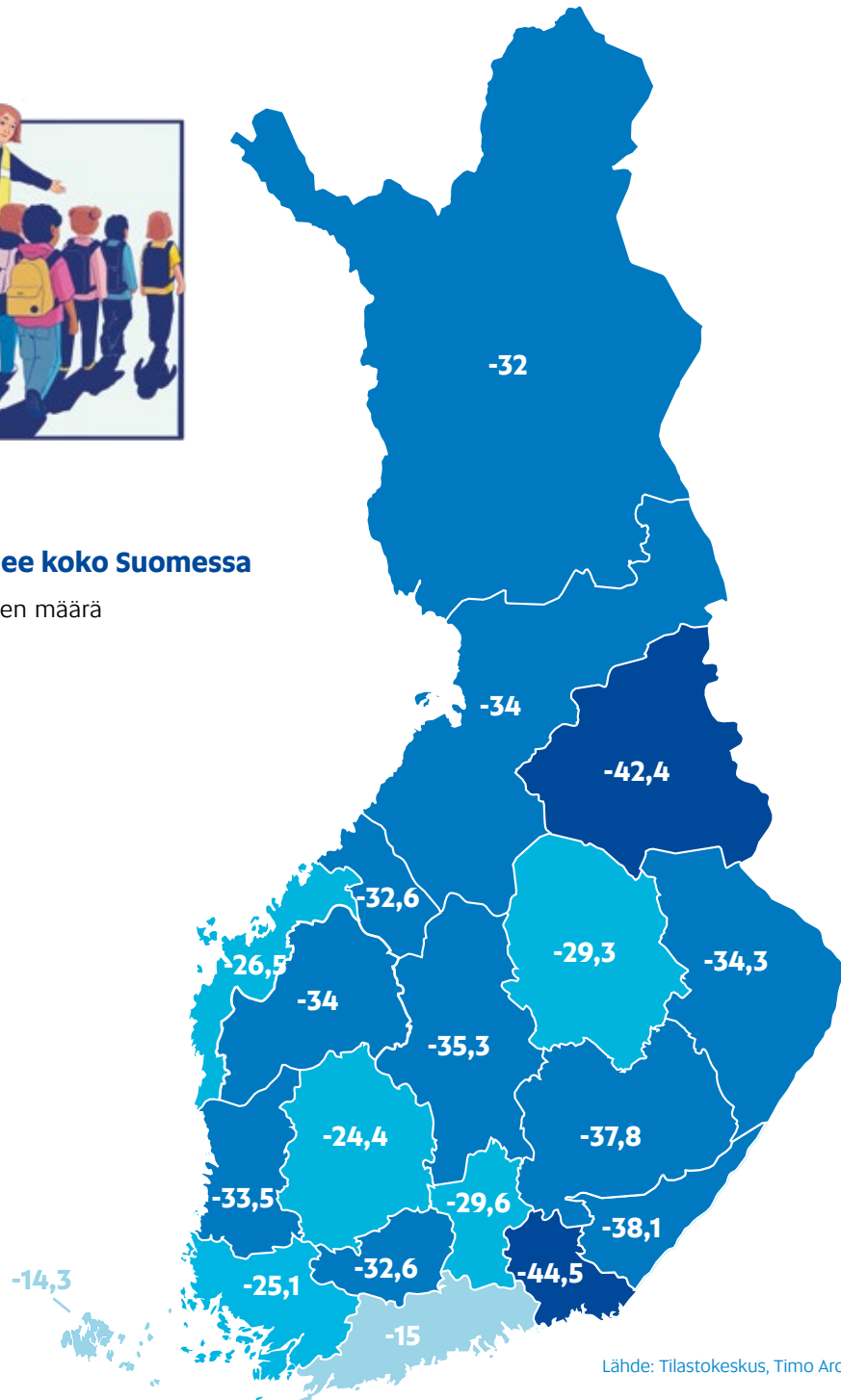
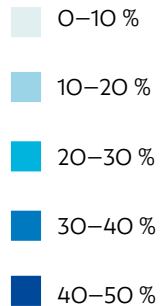
✓ **kunnan ja hyvinvointialueen yhteistyö on mutkatonta.** Tällä hetkellä pahoinvointi on lisääntynyt. On sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta välttämätöntä, että esimerkiksi mielenterveys- ja päihdepalvelut toimivat.

✓ **harjoitetaan hyvää työnantajapolitiikkaa.** Hyvä yhteistoiminta ja työnantajapolitiikka pitää kuntatyöntekijän ja opetusalan vetovoimaisena, mikä auttaa saamaan pystyviä ja motivoituneita työntekijöitä.

Lasten määrä vähenee koko Suomessa

Elävänä syntyneiden lasten määrä vähentynyt 2010–2022

Lähde: Tilastokeskus, Timo Aro 2023

Tehdään kunnista Suomen parhaita työpaikkoja

OPETUSALALLA TYÖSKENTELEVÄT ovat kuntien suurin henkilöstöryhmä. Kunta on omalla työnantajapolitiikallaan vastuussa siitä kuinka hyvinvoivia, sitoutuneita ja motivoituneita opettajia ja esihenkilöitä meillä on päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Kelpoiset opettajat ja hyvä johtaminen ovat laadukkaan opetuksen kivijalka.

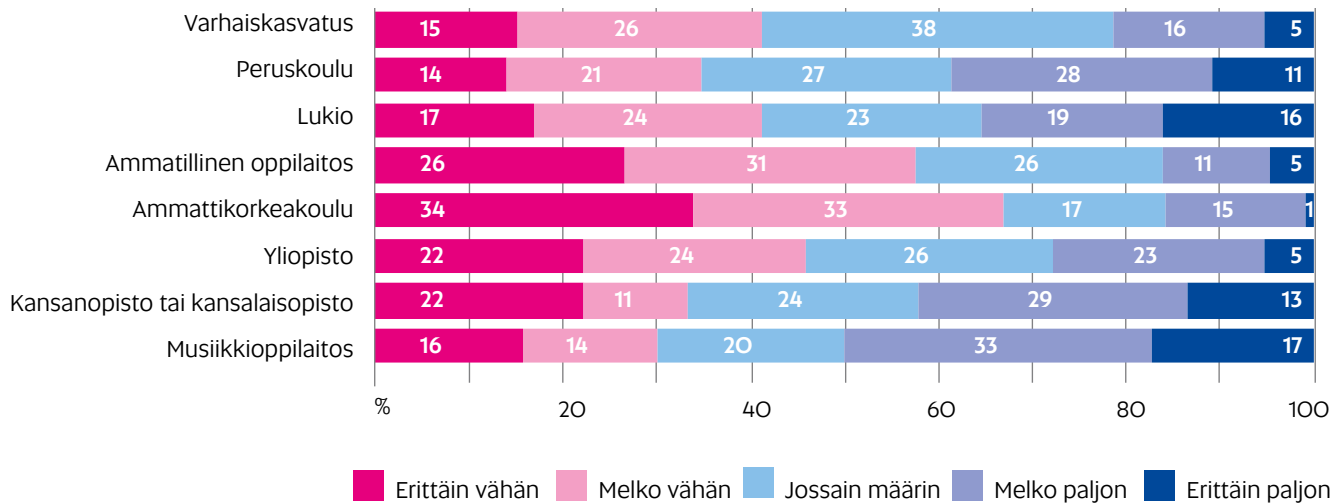
Meidän kunnassamme

- ✓ **henkilöstö voi hyvin.** Kunnassa seurataan henkilöstön hyvinvoinnin kehitystä ja asetetaan tavoitteet sekä toimenpiteet niihin pääsemiseksi.
- ✓ **työnantaja käy henkilöstön kanssa vuoropuhelua.** Kunnan tulee huolehtia siitä, että työpaikoilla toteutuu laadukas lakien sekä virka- ja työehtosopimusten mukainen yhteistoiminta, joka perustuu työpaikan jokapäiväiseen välittömään vuorovaikutukseen, ja jota kehitetään edustuksellisella yhteistoiminnalla. Näin kunta edistää luottamuksellista vuorovaikutusta, sitoutuneisuutta ja työn tuloksellisuutta.
- ✓ **opetusalan johtajilla on aikaa johtamiselle.** Kunnan tulee varmistaa, että opetusalan johtajat keskittyvät työssään pedagogiseen johtamiseen ja esihenkilönä toimimiseen. Jokaiselle johtajalle määritellään enintään 20 suoraa johdettavaa. Päiväkodeissa tulee lisätä apulaisjohtajien käyttöä ja yleissivistävässä koulutuksessa turvata johtamisresurssi apulaisrehtoreille.
- ✓ **arvostetaan opetusalan ammattilaisia.** Kunta voi kilpailla ammattilaisista palkalla ja muilla palvelussuhteen eduilla sekä laadukkailla työolosuhteilla ja työntekijöitä arvostavalla työnantajapolitiikalla.
- ✓ **ei pyöritellä turhaan papereita.** Kunnassa vältetään turhaa hallinnollista kirjaamista ja priorisoidaan työaika oppijoiden kohtaamiseen ja opetukseen.
- ✓ **kuullaan tarkalla korvalla opetusalan ammattilaisia.** Heidät pitää ottaa mukaan kasvatuksen ja koulutuksen kehittämiseen.

Kiinnostaako johtoa?

Opetusalalla työskenteleviltä kysyttiin, kuinka kiinnostunut johto on henkilöstön mielipiteistä työhön liittyvissä asioissa.

Lähde: OAJ:n Opetusalan työolobarometri 2024

Ratkaisumme hyvinvointialueiden päättäjille

SE, KUINKA hyvin lapsi voi, näkyy oppimistuloksissa ja luokkahuoneessa. Laadukkailla sivistyspalveluilla ei ole merkitystä, jos lapset ja nuoret kouluissa ja oppilaitoksissa voivat huonosti. Avainasemassa ovat hyvinvointialueiden tarjoamat lasten ja nuorten ennaltaehkäisevät ja matalan kynnyksen palvelut, kuten mielenterveys- ja päihdepalvelut sekä opiskeluhuollon palvelut.

Pandemia ja kriisiajat ovat jättäneet jäljen. Vuoden 2023 kouluterveyskyselyn mukaan neljännes nuorista koki oman terveyden keskinkertaiseksi tai huonoksi ja noin kolman-

nes tytöistä koki kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Myös nuorten väkivaltarikollisuus on lisääntynyt merkittävästi, erityisesti alle 15-vuotiaiden keskuudessa.

Lasten, nuorten ja perheiden ennaltaehkäisevät ja matalan kynnyksen palvelut, kuten opiskeluhuollon koulu-psykologit ja kuraattorit, on priorisoitava hyvinvointialueilla. Kun yhteistyö koulujen ja oppilaitosten, hyvinvointialueiden ja kotien välillä pelaa hyvin, Suomeen kasvaa osaavia ja onnellisia aikuisia. Se, jos mikä, on pääasia.

Hyvinvoivat lapset ovat PÄÄASIA

OSA HYVINVOINTIALUEISTA ei ole onnistunut tarvittavien sosiaali-, terveys- ja opiskeluhoitopalveluiden järjestämisessä. Sen seurauksena kunnat ovat yrittäneet paikata palveluvajetta palkkaamalla muun muassa psyykkareita, yhteisöpedagogeja ja tsemppareita. Olisi sekä palveluiden laadun että julkisen rahan käytön kannalta viisaampaa, että palvelu löytyisi hyvinvointialueelta.

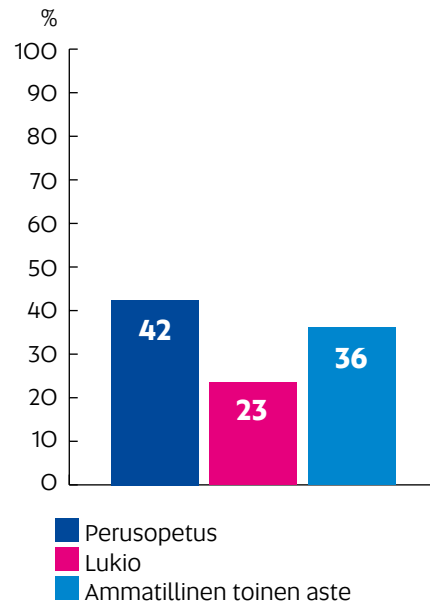
Meidän alueellamme

- ✓ **lapset voivat hyvin.** Lapsella on oikeus oikea-aikaisiin palveluihin lähipalveluna omassa kasvuympäristössään.
- ✓ **on riittävä määrä henkilökuntaa.** Hyvinvointialueilla tulee olla vähintään:
  - yksi kuraattori 670:tä oppilasta kohden
  - yksi psykologi 780:tä oppilasta kohden
  - yksi kouluterveydenhoitaja 460:tä oppilasta kohden
  - yksi lääkäri 2100:tä lasta kohden
- ✓ **myös päiväkoti-ikäisten mielten hyvinvointia vaalitaan.** Hyvinvointialueen tulee tarjota myös päiväkodeille mahdollisuutta konsultoida psykologia.
- ✓ **suunnitelmat eivät jää vain paperille.** Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalveluita järjestettäessä ja suunniteltaessa punaisena lankana tulee olla koulujen ja oppilaitoksien tarpeet ja niissä tehtävä päivittäinen opiskeluhuoltotyö ja sen riittävä resursointi. Hyvinvointialueen on seurattava säännöllisesti kaikkien suunnitelmien toteutumista ja riittävää resursointia.
- ✓ **psykologit ja kuraattorit todella löytyvät koulujen ja oppilaitosten arjesta.** Opiskeluhuollon psykologi- ja kuraattoripalvelut tulee järjestää lähipalveluna kouluissa ja oppilaitoksissa. Psykologien ja kuraattorien tulee olla osa kouluyhteisöä, pysyviä ja tuttuja aikuisia niin lapsille ja nuorille kuin koulun tai oppilaitoksen henkilökunnallekin. Etävastaanotot voivat täydentää lähipalvelua. Opiskeluhuollon palveluita järjestettäessä on ensisijaisesti huomioitava lapsen etu.
- ✓ **kouluissa tarjotut palvelut ovat lainmukaisia.** Lakisääteisien kouluterveystarkastusten ja alle kouluikäisten lakisääteisten terveystarkastusten tulee toteutua kuten laissa säädetään.

Psykologi ei ole koulussa tai oppilaitoksessa läsnä lainkaan viikoittain

OAJ:n jäsenkyselyn tulokset paljastavat, että opiskeluhuolto ei toteudu kaikissa kouluissa ja oppilaitoksissa. Niissä kouluissa ja oppilaitoksissa, joissa psykologi ei ole lainkaan läsnä, noin kahdessa kolmasosassa psykologi ei ole tavoitettavissa myöskään etäyhteyden avulla.

Lähde: OAJ:n jäsenkysely 2024.

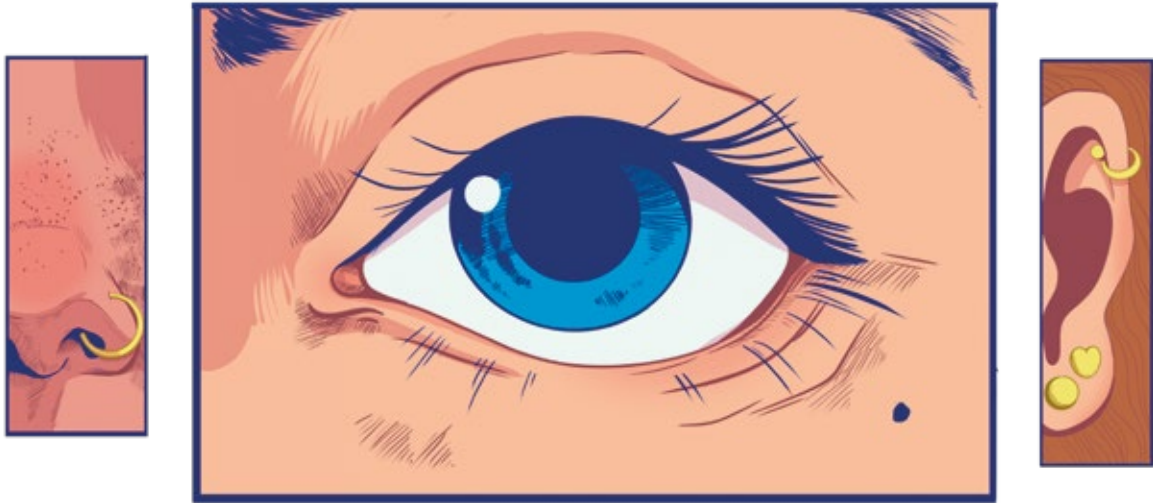
Lapsilla, nuorilla ja perheillä on oltava selkeät palvelupolut

KUN SOSIAALI- ja terveystalvet tavoittavat lapset, nuoret ja perheet tarpeeksi varhain, tulee apu oikeaan aikaan eivätkä ongelmat pääse syvenemään. Hyvinvoivat lapset ja nuoret pystyvät myös oppimaan paremmin.

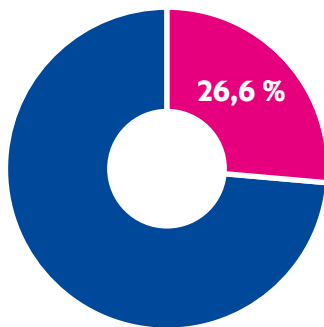
Meidän alueellamme

- ✓ **neuvolat ennaltaehkäisevät sekä lasten että vanhempien ongelmia.** Neuvolasta tulee saada ennaltaehkäisevää tukea sekä vanhemmuuteen, parisuhteeseen että lasten tilanteeseen.
- ✓ **lapsi ja lapsen etu ovat palvelujen keskiössä.** Palvelupolkujen tulee olla selkeitä ja ne tulee olla kuvattuna selkeästi sekä asiakkaille että ammattilaisille.
- ✓ **nuoret saavat apua päihde- ja mielenterveysongelmiin.** Nuorten ennaltaehkäisevien ja matalan kynnyksen päihde- ja mielenterveyspalveluiden saatavuus perusterveydenhuollossa on turvattava matalalla kynnyksellä ja viivytyksettä.

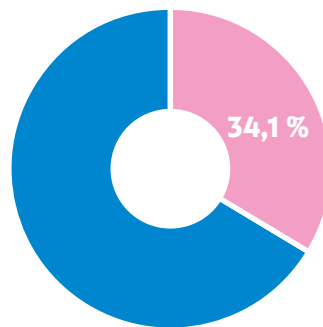

Ahdistuneisuus on lisääntynyt erityisesti tytöillä

Häiritsevää seksuaalista ahdistelua ja ehdottelua koki lähes puolet Kouluterveyskyselyyn vastanneista. Nuorten väkivaltarikollisuus on kasvanut merkittävästi alaikäisten, erityisesti alle 15-vuotiaiden keskuudessa.

Peruskoulun 8. ja 9. luokkaa käyvistä neljännes kokee oman terveyden keskinkertaiseksi tai huonoksi.

Noin kolmannes tytöistä koki kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta.

Lähde: THL:n kouluterveyskysely 2023

Moniammatillinen yhteistyö tarvitsee toimivat rakenteet

LAPSEN TAI nuoren elämä on kokonaisuus, jonka kaikkien osasten pitää olla paikallaan. Viranomaisten moniammatillisen yhteistyön sujuvuus on erityisen tärkeää silloin, kun lapsen tai nuoren elämä on vaarassa pudota raiteiltaan. Tällä hetkellä eri viranomaiset jäävät liian usein omiin poteroihinsa.

Meidän alueellamme

- eri viranomaiset tekevät yhteistyötä.** Olipa kyse koulun ja opiskeluhuollon psykologien ja kuraattoreiden, koulun ja lastensuojelun tai koulun ja poliisin välisestä yhteistyöstä, yhteistyölle tulee varata riittävästi aikaa ja luoda toimivat rakenteet ja joustavat toimintamallit. Sujuva yhteistyö ei saa olla kiinni yksittäisten ihmisten motivaatiosta.
- harjoitellaan yhteistyötä ja eri osapuolet ovat koulutettuja toimintaan.** Toimiva moniammatillinen yhteistyö edellyttää, että osapuolet tuntevat toistensa vastuut ja velvollisuudet ja yhteistyöstä lapsen asioissa vallitsee yhteisymmärrys.
- tieto ei tyssää viranomaisten välille.** Tiedonkulkua eri toimijoiden välillä on ohjeistettava konkreettisten esimerkkien avulla.
- moniammatilliseen yhteistyöhön on varattu riittävät resurssit.** Esimerkiksi poliisin sekä sosiaali-, terveys- ja nuorisotoimen asiantuntijoiden ankkuri-toiminnan ja koulun ja lastensuojelun välisen yhteistyön edellytysten on oltava kunnossa.

Kuntien arvion mukaan hyvinvointialueilla on vaikeuksia järjestää opiskeluhoito lain edellyttämällä tavalla

Hyvinvointialueuudistuksen yhteydessä opiskeluhoollon psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä kouluterveydenhuolto siirrettiin hyvinvointialueiden järjestämisvastuulle. Kuvaajassa käytännön yhteistyö hyvinvointialueen opiskeluhoitopalvelujen henkilöstön ja oppilaitosten opetushenkilöstön välillä. Vastaajina kunnat.

Lähde: Kuntaliiton kysely opiskeluhoollosta 2023

Varmistetaan yhdessä, että PÄÄASIAT ovat kunnossa

PARHAAT RATKAISUT löytyvät harvoin yksin. Kun kyse on kasvatuksen ja koulutuksen kehittämisestä, kannattaa kääntyä opettajien ja opetusalan johtajien puoleen. He tuntevat parhaiten kasvatuksen ja koulutuksen arjen ja keskustelvat mielellään sen tulevaisuudesta.

OAJ on opetusalan yhteinen ääni. Kannustamme kuntapäätäjiä olemaan rohkeasti yhteydessä omassa kunnassa toimivaan OAJ:n paikallisyhdistykseen myös vaalien jälkeen.

Kaikilla on yhteinen tavoite: se että jokainen Suomen kunta on elinvoimainen ja Suomi on onnellinen paikka kasvaa, oppia ja asua. Se on pääasia.

KANNEN KUVITUS: ANNIINA LIUS

KYSY LISÄÄ

Niina Jurva, koulutuspolitiikan päällikkö
niina.jurva@oaj.fi
+358 20 748 9638

LUE NETISTÄ

oaj.fi/kuntavaalit

SEURAA SOMESSA

#pääasia
Facebook / X / Instagram
@oajry

**OPETUSALAN AMMATTIJÄRJESTÖ OAJ
2024**

